

УДК 338.439.5:637.1(477)

О. В. Тараненко,
магістр, Миколаївський національний аграрний університет
О. І. Морозов,
магістр, Миколаївський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Ринок молока на сьогодні характеризується малою активністю та незмінною кількістю учасників. Це є наслідком того, що молочне виробництво або переробка є досить витратною та фізичованою діяльністю. Це також зумовлено збільшенням сукупних витрат на виробництво молока та, як наслідок, зменшенням виробництва натуральної сировини на території України.

Market of milk products is characterized by low activity and the same number of participants nowadays. This is due to the fact that milk production or its processing is very costly and risky activity. This also is due to an increase of total costs of milk production and the consequent decrease in production of natural milk raw materials in Ukraine.

Ключові слова: молочна галузь, поголів'я корів, виробництво молока, підприємства-переробники.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Виробництво молочної сировини стає часто витратною діяльністю, більшість домогосподарств припиняють займатися виробництвом молока, а для господарств молочної галузі все складніше уникати збитків. Підприємства-переробники внаслідок цього використовують замітники молочної сировини, зазвичай імпортовані.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема існування ринку молока та молочної продукції висвітлювалась у працях таких вітчизняних вчених-економістів, як: О.М. Шпичака, П.Т. Саблука, М.М. Ільчука, М.Г. Павличенко, О. Маслака, однак низка проблем, таких як різке скорочення виробництва молока в Україні та невизначеність із закупівельною ціною, залишаються малодослідженими та вимагають подальшого обґрунтування та практичного вирішення.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

В Україні зосереджено багато виробників та переробників молочної продукції, тому важливим для подальших досліджень питання ефективності та конкурентоспроможності підприємств-переробників є визначення сучасного становища молочної галузі та ринку. Метою статті є висвітлення сучасної ситуації молоч-

ного ринку України за допомогою основних показників виробництва молока і споживання населенням.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Зміни у зовнішньоекономічній політиці держави та законодавстві країни у останні 10 років створювали перешкоди як для розвитку господарств у населення, так і для підприємств-переробників. Показник щорічного надою молока в сільськогосподарських підприємствах, який в 2010 році склав всього 20% від загального виробництва, говорить про те, що за останні роки позитивних зрушень не відбулося.

Проаналізуємо стан галузі за основними показниками молочної скотарства в Україні за минулий період (табл. 1). Як ми бачимо, кожен наступний рік несе прогресуюче зменшення поголів'я корів. З 1990 року країна втратила близько 31% загального стада. Одночасно зменшилося й виробництво молока на 45%.

Багато підприємств-переробників для забезпечення рентабельності своєї діяльності збільшують обсяги виробництва неякісної продукції з використанням заборонених харчових добавок. Від цього страждають зовнішньоекономічні зв'язки України, адже іноземні споживачі відмовляються закуповувати партії молочної продукції у майбутньому.

Утримання худоби сільським населенням стало неможливе через важку щоденну працю,

Таблиця 1. Основні показники виробництва молока та споживання молочної продукції в Україні в усіх категоріях господарств

Рік	Поголів'я корів		Обсяги виробництва молока		Споживання молочної продукції	
	тис. голів	у % до 2011 р.	тис. тонн	у % до 2011 р.	кг на одну особу в рік	у % до 2011 р.
1990	8527,6	324,1	24508,3	221,1	373,2	181,1
1995	7818,3	297,1	17274,3	155,8	243,5	118,1
2001	4958,3	188,4	13444,2	121,3	205,2	99,6
2002	4918,1	186,9	14142,4	127,6	225,3	109,3
2003	4715,6	179,2	13661,4	123,2	226,4	109,8
2004	4283,5	162,8	13709,5	123,7	226	109,7
2005	3926	149,2	13714,4	123,7	225,6	109,5
2006	3635,1	138,2	13286,9	119,9	234,7	113,9
2007	3346,7	127,2	12262,1	110,6	224,6	109,0
2008	3095,9	117,7	11761,3	106,1	213,8	103,7
2009	2856,3	108,6	11609,6	104,7	212,4	103,1
2010	2736,5	104,0	11248,5	101,5	206,4	100,1
2011	2631,2	100,0	11086,0	100,0	206,1	100,0

Джерело: Державний комітет статистики України.

відсутність державної підтримки та морально застарілі технічні засоби виробництва. Виходить, що на внутрішньому ринку формуються стабільно високі ціни на молочну продукцію, тому рівень споживання українцями з кожним роком падає.

За обсягами споживання молочної продукції Україна посідає одне з останніх місць серед європейських країн. У середньому один українець споживає близько 34 літрів молока на рік, що майже в чотири рази менше, ніж у Фінляндії, і в 1,5 рази менше, ніж в Росії. На сьогодні споживання молочної продукції в Україні підвищується, одночасно росте і виробництво молочних продуктів.

У 2012 році вперше за багато років виробництво молока всіх видів помітно зросло. Так, за січень-квітень обсяги виробництва збільшилися на 2,8% рік. Експерти в галузі стверджують, що виробництво молока збільшується за рахунок зниження частки господарств приватного сектора та підвищення частки фермерських господарств, де ефективність виробництва є вищою. Це свідчить про те, що на фоні поступового зменшення поголів'я почала зростати продуктивність корів [1].

Одночасно ряд компаній анонсували та зробили певні кроки по створенню нових тваринницьких комплексів молочного напрямку, де можуть застосовуватися новітні технології, які дозволять піднімати галузь на новий більш професійний та кваліфікований рівень. Але для малих господарств, які не мають джерел інвестування, потрібна державна підтримка, яка надасть їм можливість запровадити сучасну систему підтримання якості молочної продукції, яка покращить імідж українського молочного продукту на зовнішніх ринках. На жаль, у 2011

році не виплата державної молочної дотації помітно знизила рентабельність та інвестиційну привабливість молочної галузі. Через перегляд системи дотацій молочна галузь недоотримала більше 1 млрд гривень. Це призвело до непорозуміння та конфлікту між господарствами населення та заводами-переробниками з приводу закупівельної ціни 2

Поряд з цим, щоб підтримати молочну галузь України, у 2012 році влада зробила спробу покращити та змінити напрямок розвитку молочної галузі в Україні — Кабінет Міністрів Украї-

ни встановив мінімально допустимий рівень закупівельної ціни на молоко у населення на рівні 2,2 гривні за літр без урахування ПДВ. Але це є недостатнім заходом, цей бізнес був би привабливим, якщо закупівельна ціна на молоко буде 4,5—5 грн./л. Як показує реальність, на сьогодні ця постанова не дала суттєвих покращень, через те, що її рідко дотримуються.

Держава обіцяє приділити цьому увагу та захистити права як виробників, так й споживачів молочної продукції. Прем'єр-міністр Микола Азаров доручив Міністерству аграрної політики та продовольства України розробити до кінця серпня 2012 року і подати на розгляд Кабінету Міністрів проект нового закону, в якому буде йти мова про те, що молочна продукція, виготовлена з використанням заміників, буде спеціально позначатися і повинна знаходитися в магазинах на окремих полицях. Прикладом цього є створення товарів з назвою "молочний продукт", "сирний продукт" та ін. Роздрібні ціни на молочну продукцію, виготовлену з використанням заміників, будуть знижені, а споживачі зможуть легко відрізнити її від натуральних молочних виробів. За словами прем'єр-міністра, закон покликаний підтримати вітчизняних виробників і переробників молока, які виробляють натуральні молочні продукти. Новий законопроект повинен буде зобов'язати виробників молочних виробів робити відповідний напис на упаковці, якщо при виробництві продукту були використані заміники молочних інгредієнтів [3].

Однак, ці зміни призведуть до додаткових витрат саме виробників кінцевої продукції. Виробникам молочної продукції завжди було складно тримати свій бізнес на стабільному рівні. Але деякі все ж знаходять можливість для інтенсифікації виробництва.

Таким рішенням є створення або об'єднання в агрохолдинги. Результати проведених досліджень свідчать, що агрохолдинги протягом останніх років досить жваво розвиваються. Так, у минулому році більше десяти агрохолдингів орендували по 150 тис га ріллі, при цьому найпотужнішим холдингом ТОВ "Українські аграрні інвестиції" контролюється 330 тис. га ріллі. У середньому агрохолдингами орендується по 160 тис. га ріллі. У цілому ж нині в Україні налічується понад 50 агрохолдингів, найбільше їх працює в Полтавській, Черкаській та Київській областях, які орендують більше, ніж по 30 тис. га ріллі [4]. Такі структури постійно розширюють свої земельні площі за рахунок оренди, договори складають приблизно на термін 4—5 років, кожний десятий договір — на 10 років. Кожне підприємство холдингу має власний бюджет. Тому першочергове завдання — забезпечити виконання бюджетів, це закон будь-якої господарської діяльності.

Інші вирішують свої проблеми, об'єднуючись у кооперативи. Так, компанія "Данон" разом із міжнародною благодійною організацією "Добробут громад" у 2010 році розпочала реалізацію програми створення молочних кооперативів в Україні. Кожен кооператив, працюючий у рамках проекту, отримує інституціональну підтримку і є неприбутковою організацією. В усіх кооперативах встановлено нове устаткування. Головне завдання проекту — сприяти підвищенню якості і нарощуванню виробництва молока сільським населенням. Однією з головних переваг кооперації є схема після закупівлі і безкоштовного надання племінних молочних корів членам кооперативів. Наразі створені компанією 24 молочних кооперативи в Херсонській, Запорізькій, Дніпропетровській, Кіровоградській, Полтавській областях і АР Крим забезпечують заводи корпорації натуральною молочною сировиною [5].

ВИСНОВКИ

Молочний ринок України є однією з основних напрямків розвитку агропромислового сектора, адже його існування є стратегічно важливим для продовольчої безпеки країни. Тому визначення основних проблем молочного ринку, впливу різних факторів на підвищення виробництва та якості продукції і прискорення росту віддачі вкладених коштів потребує комплексного підходу і вирішення у найближчий час.

Щоб покращити стан молочного ринку України та вивести його до стабільного розвитку, у першу чергу, потрібно забезпечити надійну державну підтримку господарств населення, яка б спрямовувалась на збільшення рентабельності виробництва та зменшення ризиків, по-друге — створити стійкі умови для створення кооперативів та холдингів в аграрній сфері та забезпечити їх грамотною складеною законодавчою базою.

Література:

1. Аграрні барони. Дмитрий Говдя / ЛІГА-БізнесІнформ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://goo.gl/rSCDJ>
2. Маслак О.І. Скотарство України: реалії сьогодення // "Агробізнес сьогодні" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://>
3. Правительство защитит права производителей и потребителей молочной продукции // agroservers.com.ua [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://goo.gl/zMCuK>
4. Топ-25 українських латифундистів / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://>
5. Що вплинуло на український молочний ринок в 2011 році // MilkUa.info [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://>

Стаття надійшла до редакції 06.11.2012 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА: "САММІТ", "ІДЕЯ", "БЛІЦІНФОРМ", "KSS", "МЕРКУРІЙ", "ПРЕСЦЕНТР", "ВСЕУКРАЇНСЬКА ПЕРЕДПЛАТНА АГЕНЦІЯ", "ФЛОРА", "ПЕРІОДИКА", "КОБЗАР", "ДІАДА", "ДОНБАС ДЕ-ЮРЕ", "ДІЛОВА ПРЕСА", "ФАКТОР"